

Dine digitale gæstelærere: Tony Andersen og Steen Beck

Lærervejledning til forløbet 'Tingseventyret som genre'

Forløbet eksemplificerer en tekstanalyse af H.C. Andersens eventyr 'Hyrdinden og skorstensfejeren'

Måltrettet dansk på de gymnasiale uddannelser og kan også anvendes i filosofi (stx, hhx og htx, 3.g)

Online eller fysisk fremmøde

Forløb på 2-6 moduler à 50 minutter

H.C. Andersens 'Hyrdinden og skorstensfejeren' er omdrejningspunktet i dette gæstelærerforløb, som introducerer eleverne til tingseventyret som genre og inviterer dem til at fortolke eventyret. Forløbets to gæstelærere sætter desuden fokus på dannelsesbegrebet.

I forløbet udfolder gæstelærerne Tony Andersen og Steen Beck i fællesskab en litterær analyse af H.C. Andersens eventyr 'Hyrdinden og skorstensfejeren'. De fokuserer både specifikt på fortolkning af eventyret og bredere på det faglige fællesskab og den litterære samtale som ramme for at arbejde med analyse og fortolkning. I forløbet berører de også de genelle dannelsesrelaterede emner, som eventyret frembringer, om blandt andet eksistens, frihed, valg og lykke.

Tony Andersen er gymnasielærer og ressourceleder af H.C. Andersen Fondens Uddannelsesspor, mens Steen Beck er uddannelsesforsker på Institut for Kulturvidenskaber på Syddansk Universitet.

Forløbets formål

Gæstelærerforløbet er designet til dansk og filosofi:

- I dansk er det blandt andet oplagt at arbejde med litteraturanalyse og – fortolkning med anvendelse af relevante litterære metoder til det litterære perspektiv. Det er ligeledes oplagt at koble forløbet til kreative arbejdsprocesser. Samtidig er der i forløbet fokus på tingseventyret som genre og på at skabe genrebevidsthed hos eleverne.
- Også i filosofi taler forløbet relevant ind i kernestoffet, idet det beskæftiger sig med, hvordan mennesker og eksistens opfattes. Samtidig understøtter forløbet, at eleverne tilegner sig centrale filosofiske begreber og distinktioner samt skelner mellem

forskellige vidensformer, herunder æstetisk-kunstneriske og traditionelt filosofiske analyser af mennesket og dets eksistens.

Forløbet kan i kraft af sit dobbelte perspektiv på dels litterær analyse af det specifikke eventyr og dels på fortolkning som praksis med mange muligheder også anvendes med mindre justeringer i for eksempel historie, idéhistorie, religion, samfundsfag og billedkunst. Forløbet kan desuden tænkes ind i større tværfaglige opgaver og aktiviteter, hvor der er fokus på trivsel og dannelse.

Formålet med forløbet er desuden at løfte elevernes læring, motivere dem og styrke deres trivsel ved hjælp af undervisning af gæstelærere, der er faglige kapaciteter på deres felt.

Find alle de digitale gæstelærerforløb på www.emu.dk

Forløbets opbygning

Gæstelærerforløbet er bygget op omkring fem videoer, hvor de to gæstelærere Tony Andersen og Steen Beck fortolker og diskuterer perspektiver på eventyret 'Hyrdinden og skorstensfejeren'. Videoerne skal ikke nødvendigvis ses i en bestemt rækkefølge, men kan kombineres, som det passer i forhold til en given klasse. Det anbefales dog, at eleverne ser alle fem videoer, inden aktiviteterne påbegyndes.

Inden eleverne ser videoerne, kan læreren fortælle, at H.C. Andersen har skrevet en lang række tingseventyr. Det er for eksempel 'Stoppenålen', 'Kærestefolkene', 'Flipperne', 'Den standhaftige Tinsoldat' og 'Hyrdinden og skorstensfejeren'.

Læreren kan videre beskrive tingseventyret som genre. En genre, der er kendetegnet ved antropomorfisering, altså ved at ikke-levende objekter menneskeliggøres. I tingseventyret betyder antropomorfiseringen typisk, at handlingen beskrives fra de ikke-levende objekters perspektiv.

Nedenstående gennemgang af videoerne er målrettet undervisning i dansk.

Video 1: Tingseventyret som genre

I denne video taler Tony Andersen og Steen Beck om tingseventyret som genre og om virkemidlerne i 'Hyrdinden og skorstensfejeren'.

Aktiviteterne herunder anskueliggør mulighederne i at tage ikke-levende objekters perspektiv, og læreren kan med afsæt i aktiviteterne både hjælpe eleverne til at forstå tingseventyret og til at perspektivere til nutidens fokus på at passe på og have respekt for naturen.

Som første aktivitet kan læreren bede eleverne om at betragte et naturfænomen - et hav, en bæk, en skov, en park eller andet. Det afhænger af, hvad der findes i nærheden af skolen. Eleverne kan betragte fænomenet ud fra to perspektiver:

- Hvis I ser fænomenet som en ressource for os mennesker, hvad ser I så?
- Hvis I ser fænomenet som zone for og af liv, befolket af andet og mere end mennesker, hvad ser I så? Det kunne for eksempel være en bæk som hjemsted for fisk, andre smådyr og planter. Eller det kunne være bækken som liv i sig selv, der kaster små vandkvulp op på de nyfødte blomsterskud, slikker sol om sommeren, leger med de nedfaldne blade om efteråret og stikker tungen ud for at fange de små snefnug om vinteren.

Eleverne kan på den baggrund skrive to korte tekster à cirka 10-15 linjer - en tekst for hvert af de to perspektiver. Eleverne præsenterer deres betragtninger for hinanden to og to eller i mindre grupper.

Som anden aktivitet kan eleverne se video 1 med Tony Andersen og Steen Beck igen med særligt fokus på de steder, hvor eventyrets antropomorfisering diskuteres. For eksempel de steder, hvor Tony Andersen og Steen Beck taler om, hvorvidt hyrdinden skal tolkes som porcelænsfigur eller menneske. Eleverne tager noter undervejs.

Som tredje aktivitet kan eleverne derefter diskutere i plenum, hvad man får ud af at lave perspektivskifte og bruge antropomorferinger. I diskussionen kan eleverne trække på deres arbejde i den første aktivitet og deres noter fra videoen.

Som fjerde og sidste aktivitet til video 1 kan eleverne gennemføre en kreativ skriveproces ud fra deres indledningsvise betragtninger af naturfænomener. I makkerpar eller små grupper kan eleverne skrive et udkast til et moderne tingseventyr med brug af litterære træk fra H.C. Andersen.

Video 2: Hyrdinden og skorstensfejeren

I denne video taler de to gæstelærere Tony Andersen og Steen Beck om forskellige fortolkningsmuligheder af eventyret.

Med aktiviteterne herunder kan læreren gøre eleverne opmærksomme på, at en tekst kan analyseres og fortolkes på mange måder. Fremgangsmåden er, at eleverne selv først arbejder med tingseventyret 'Hyrdinden og skorstensfejeren' og herefter (gen)ser video 2.

Første aktivitet er, at eleverne læser 'Hyrdinden og skorstensfejeren'. Undervejs skriver de analytiske iagttagelser ned. Iagttagelserne kan for eksempel dreje sig om fortællerforhold, synsvinkel, komposition og symboler. For at styrke peer-interaktion kan eleverne eventuelt bytte analysenoter med en makker, som læser og giver feedback ud fra spørgsmål som:

- Hvad undrer mig i forhold til analysen?
- Hvad overrasker mig?
- Hvor er jeg (u)enig?

Dernæst kan eleverne som anden aktivitet (gen)se video 2 med fokus på selve analysen. Undervejs kan eleverne tage noter, som de kan tage udgangspunkt i i en efterfølgende klassedialog om video 2. I deres noter kan eleverne have fokus på:

- Hvad overrasker mig i gæstelærernes analyse?
- Hvad undrer mig?

- Hvad var særligt spændende og interessant?
- Hvor er der overlap eller forskelle i forhold til min egen analyse?

Efter den fælles klassedialog om Tony Andersen og Steen Becks læsning af 'Hyrdinden og skorstensfejeren' kan klassen gå videre med en tredje aktivitet. I denne aktivitet deles klassen op i grupper, der gennemfører metodestyrede analyser og læsninger af eventyret. En gruppe kan for eksempel analysere nykritisk, en anden strukturalistisk osv. Efterfølgende kan eleverne enten bytte analyser og kommentere hinandens læsninger, eller de kan fremlægge deres analyser i klassen.

Som fjerde aktivitet kan klassen arbejde med 'Hyrdinden og skorstensfejeren' ud fra en feministisk tilgang. Ud fra denne tilgang kan klassen undersøge, hvordan hyrdinden bliver karakteriseret i teksten - for eksempel:

- Hvilke adjektiver knyttes til fortællerens beskrivelsen af hende?
- Hvilke verber knyttes til hendes handlinger?
- Bliver hun fremstillet som aktiv eller passiv?
- Hvilke egenskaber og værdier tillægges hun af fortælleren?
- Er disse egenskaber og værdier "traditionelt kvindelige", eller bryder de med de "traditionelle forestillinger"?
- Bliver hyrdinden i teksten fremstillet som et selvstændigt individ med egen vilje, eller bliver hun fremstillet som en figur, der er afhængig af andre?

Forfatteren Simone de Beauvoir, der havde et nært forhold til Jean-Paul Sartre, introducerede idéen om kvinden som "det andet". Klassen kan læse indledningen til Simone de Beauvoirs værk *Det andet køn* (1949), hvor begrebet defineres og diskuteres. Endelig kan eleverne sammenligne Simone de Beauvoirs begreb om kvinden som det andet med fremstillingen af hyrdinden i eventyret.

Som afsluttende og femte aktivitet til video 2 kan klassen have fælles dialog om, hvilke fortolkningsmuligheder teksten giver, og om de forskellige fortolkninger er modstridende eller stemmer overens. Som sidste perspektiv kan klassen diskutere, om fremstillingen af mennesket og eksistensen hos H.C. Andersen er gyldig i den moderne tidsalder.

Video 3: Livsvalget

I video 3 arbejder gæstelærerne med begreber som 'eksistens' og 'valg'. Videoen kan derfor bruges til et forløb med fokus på dannelsesperspektiver i 'Hyrdinden og skorstensfejeren', herunder eksistens, dannelse, valg, frihed og lykke.

Eleverne kan begynde med at (gen)se video 3 og tage noter undervejs med fokus på et eller flere af nedenstående emner.

Eksistens og dannelse

I optagelsen nævner Steen Beck Jean-Paul Sartre og anfører, at "mennesket er eksistens; det vil sige, at vi er ikke-bestemt på forhånd - vi er ikke noget på forhånd, men vi bliver nødt til at vælge os selv på nogle måder for at finde frem til autentiske måder at være mennesker på, som ikke bare er bestemt som en rolle".

Efter at have set videoen kan eleverne skriftligt eller mundtligt diskutere spørgsmålet: "Er det korrekt, at vi ikke er noget på forhånd, og at vi danner vi os selv med tiden? Hvorfor/hvorfor ikke?". Læreren kan yderligere bede eleverne diskutere begreberne 'eksistens', 'immanens' og 'transcendens' hos Jean-Paul Sartre.

Valg

I videoen drøfter Steen Beck og Tony Andersen de valg, hyrdinden tager i løbet af eventyret. På den baggrund kan eleverne skriftligt eller mundtligt diskutere et eller flere af følgende spørgsmål:

- Vælger hyrdinden selv at rejse ud og op gennem skorstenen og hjem igen? Hvorfor/hvorfor ikke? Argumentér ud fra konkrete nedslag i teksten.

- Er hyrdinden modig? Hvorfor/hvorfor ikke? Argumentér ud fra konkrete nedslag i teksten.
- Er der valg, vi selv tager, og valg, vi ikke selv tager, og er der nogle valg, som vi gør begge dele ved - for eksempel at tage en gymnasial uddannelse? At være god til fodbold? At elske nogen? Hvad er valg egentlig, og hvilke følger får de?
- Vælger man selv at være lykkelig? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvilke konsekvenser har de forskellige synspunkter?
- Vælger man selv at være fri? Hvorfor/hvorfor ikke? Hvilke konsekvenser har de forskellige synspunkter?

Video 4: Desillusion eller realistisk lykkelig?

I denne video taler Tony Andersen og Steen Beck om de valg, som hyrdinden træffer i eventyret, og perspektiverer disse valg til almenmenneskelige valg.

Videoen kan bruges til et forløb, som fokuserer på dannelsesperspektiver i 'Hyrdinden og skorstensfejeren' med fokus på eksistens, dannelse, valg, frihed og lykke.

Eleverne kan begynde med at (gen)se video 4 og tage noter undervejs med fokus på et eller flere af nedstående emner.

Frihed

Steen Beck og Tony Andersen taler om hyrdinden, om de valg, hun tager i løbet af eventyret, og om hvorvidt hun lider af frihedsangst. På den baggrund kan eleverne skriftligt eller mundtligt diskutere et eller flere af følgende spørgsmål:

- Er hyrdinden fri? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er mennesket frit? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan kan man være "angst for" friheden? Er der forskelle på at frygte noget og være angst?
- Er frihed noget, vi selv vælger? Hvordan/hvordan ikke? Hvilke konsekvenser er der af holdningen, at frihed er noget, vi selv vælger?
- Er man fri, når man er lykkelig? Hvorfor/hvorfor ikke?

Lykke

Steen Beck nævner i video 4, at hyrdinden opnår en form for jævn lykke. På den baggrund kan eleverne enten skriftligt eller mundtligt diskutere et eller flere af følgende spørgsmål:

- Er hyrdinden/skorstensfejeren/bedstefaren/bukkeben-fyren lykkelig? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er der forskel på lykke og glæde? Afhængig af elevernes svar kan læreren stille følgende opfølgende spørgsmål: Hvis ja, hvad er forskellen? Hvis nej, hvordan er det det samme?
- Findes lykke i flere niveauer (jævnfør jævn lykke)? Hvad er lykke?
- Vælger man selv at være lykkelig? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er man lykkelig, når man er fri? Hvorfor/hvorfor ikke?

Video 5: Om at analysere og fortolke

I denne video taler gæstelærerne om analyse og fortolkning ud fra et metaperspektiv på eventyret. Formålet er at gøre eleverne opmærksomme på analyse og fortolkning som værktøj til at forstå tekster og andre medier.

Eleverne kan indledningsvis (gen)se video 5, hvorefter de taler om og analyserer eventyret 'Hyrdinden og skorstensfejeren'. Eleverne kan eftergøre Tony Andersen og Steen Becks "live-dialog" og tage noter undervejs til den efterfølgende dialog.

Herefter kan læreren invitere eleverne til en dialog om det, de oplevede. Læreren kan tage udgangspunkt i nedenstående spørgsmål:

- Hvordan oplevede I denne måde at lave en analyse på? Hvad har den af fordele og/eller ulemper?
- Hvad er en fortolkning i jeres øjne?
- Skal man altid respektere andres fortolkning af en tekst? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvad kan vi bruge en fortolkning af eventyret 'Hyrdinden og skorstensfejeren' til?

- Kan man reelt set lave en fortolkning af en tekst for sig selv isoleret? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Steen Beck siger på et tidspunkt: "... hvis man skal lave en fortolkning, så bliver man nødt til at gå vejen omkring symbolerne [i eventyret], for det er dem, der åbner porten til de dybe lag i et eventyr, dem kan man ikke bare gå udenom for at få eventyret til at tilfredsstille ens egne holdninger til...". Tænker I, at en fortolkning af en tekst altid er fuldstændig fri? Hvordan fortolker man symboler? Ud fra samtidens perspektiv? Ud fra eget perspektiv?

Faglig forankring

H.C. Andersen er en kanonforfatter i dansk, og dette gæstelærerforløb tilbyder analytisk arbejde med et af hans centrale eventyr.

Der lægges i forløbet op til både elevdrevne læsninger med henblik på at skabe nysgerrighed hos eleverne samt metodestyrede læsninger. Eventyret læses med fokus på klassiske temaer i forhold til eventyr samt eksistens- og dannelsesspørgsmål og mindre klassiske eventyrtemaer omkring køn og frihed.

Forløbet sætter særligt fokus på elevernes analyse og fortolkningskompetence. De to gæstelærere er ikke enige og viser dermed, at det er muligt at gå flere veje i fortolkningen. Det sætter fokus på, hvordan man i et 'uenighedsfælleskab' i en god samtale kan undersøge en tekst sammen uden nødvendigvis at være enige om konklusionen.

Hvis forløbet anvendes i filosofi

Videoerne med Steen Beck og Tony Andersen kan anvendes som afsæt for undervisning i filosofi. Formålet er at gøre eleverne opmærksomme på litteraturen som middel til at forstå andre mennesker og deres livsverden.

Læreren kan først lade eleverne se alle videoerne. Eleverne kan tage noter undervejs og bruge dem i den efterfølgende dialog.

I dialogen inviteres eleverne til at drøfte litteraturens muligheder med udgangspunkt i nedenstående spørgsmål:

- Kan man lære andre mennesker/væsner at kende ved at læse om dem, for eksempel gennem en biografi, et brev eller en novelle?
- Kan man lære nye følelser at kende gennem litteratur? Kan man opnå erkendelse gennem litteratur? Afhængigt af elevernes svar kan læreren følge op og stille spørgsmål som "hvordan det? Eller "hvorfor ikke?".
- Kan man forstå andre mennesker og deres livsverden ved at læse om dem - og mere specifikt - ved at læse fiktive fremstillinger om dem? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er der fordele og ulemper ved at bruge litteraturen til at forstå andre mennesker? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Kunne vi forestille os nogle mennesker, som kunne have fordel af at bruge litteraturen til at forstå andre mennesker? Hvorfor/hvorfor ikke?

Evaluering

Forløbet kan evalueres ved, at eleverne vælger to af følgende evalueringspunkter og udfylder dem:

- Skriv to punkter ned med ny viden, som forløbet har givet dig.
- Skriv to punkter, som har provokeret dig ved forløbet.
- Skriv to punkter, som har overrasket dig ved forløbet.
- Hvor har forløbet vakt din nysgerrighed? Stil to spørgsmål til forløbet.
- Vælg, find eller tag to billeder, som afspejler forløbet som helhed.

Eleverne kan herefter gå sammen i makkerpar og dele deres besvarelser med hinanden. Eleverne giver hinanden feedback på punkterne, hvorefter evalueringen kan vendes i plenum i hele klassen.

Tilrettelæggelse

Forløbet er planlagt til gennemførelse på op til 6 moduler. Udvalgte aktiviteter tilknyttet videoerne kan gennemføres over minimum to moduler (à 50 minutter). Det gælder, uanset om undervisningen foregår fysisk på skolen eller online. Tidsforbruget kan variere afhængigt af den faglige forankring af forløbet, herunder graden af tværfagligt samarbejde. Materialet er designet med forslag til konkrete fokuseringer i fag, men med en vis åbenhed, så læreren stadig kan tilrettelægge og re-didaktikere efter egne ønsker.

Det anbefales, at eleverne ser alle fem videoer igennem, inden der arbejdes med de konkrete aktiviteter.

Som led i tilrettelæggelsen kan læreren forberede sig ved at udarbejde definitioner til eleverne af centrale begreber i videoerne med Steen Beck og Tony Andersen – for eksempel 'litterær fortolkning', 'litterær analyse', 'litterær samtale', 'fælles fortolkning' og 'forforståelse og

egne perspektiver'. Læreren kan også forberede definitioner af de mange relevante tematikker, der kan tages op i forbindelse med analyse af 'Hyrdinden og skorstensfejeren', herunder:

- Tingseventyr
- Antropomorfering
- Eksistens
- Livsmuligheder
- Dannelse
- Valg
- Rettigheder
- Frihed og frihedsangst
- Lykke (jævn lykke)
- Mennesket som et "porcelænsvæsen".

Hvis undervisningen er online...

Forløbet kan gennemføres online, hvor der gøres brug af online "klasserum", for eksempel breakout rooms på klassens virtuelle platform til at understøtte gruppeaktiviteter. Ligeledes kan der gøres brug af Padlet eller lignende til at fastholde fælles brainstorm eller præsentere elevernes produkter. Forløbets varighed er det samme som ved onlineformen.

Publikationen er udarbejdet juni 2021 af Rambøll Management Consulting, Københavns Professionshøjskole, VIA University College, Syddansk Universitet og Operate for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Grafisk tilrettelæggelse: Operate

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**

RAMBOLL

SDU

OPERATE